

Eesti Kohtunike Ühing

Pr Maris Lauri
justiitsminister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 31.08.2021 nr 8-1/5464

Meie 14.09.2021

Eesti Kohtunike Ühingu arvamus Riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku, halduskohtumenetluse seadustiku ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta

Eesti Kohtunike Ühingu (EKOÜ) on saadetud arvamuse andmiseks ülalviidatud pealkirjaga seaduseelnõu. Eelnõuga nähakse ette kehtivate riigilõivude tõus tsiviil- ja haldusajades; kautsjoni (sh kassatsioonikautsjoni) asendamine riigilõivuga; muudatused menetluskäitumise kättetoimetamise sätetes; samuti lihtsustatud menetluste ja maksekäsu kiirmenetluse rahaliste piirmäärade tõstmine. EKOÜ tänab kaasamise eest, kuid arvamuse esitamiseks antud lühikese tähtaja (10 tööpäeva) jooksul ei ole ühingul siiski võimalik kõiki muudatustega seonduvaid aspekte piisaval määral analüüsida ega põhjalikku arvamust esitada.

Enamik eelnõuga kavandatud muudatusi (riigilõivude ja tsiviilkohtumenetluse seadustikus (TsMS) sätestatud erinevate rahaliste piirmäärade tõstmine ning kautsjonite kaotamine) on eelkõige seadusandja poliitilised otsustused, kus tuleb kaaluda erinevaid põhiseaduslikke väärtusi, mh isiku õigus pöörduda kohtusse (Eesti Vagariigi põhiseaduse (PS) § 15 lg 1), edasikaebeõigus (PS § 24 lg 5), menetlusökoonomia (mis on PS XIII peatükist tulenev põhiseaduslik õigusväärtus). Kavandatud sätted ei ole abstraktselt hinnates EKOÜ arvates ilmselt põhiseadusvastased. Samas kaasneb riigilõivumäärade märkimisväärse tõstmisega (eelnõu järgi keskmiselt 40%) **arvestatav oht kohtute töökoormuse suurenemisele** seoses menetlusabitaotluste arvu kasvuga. Ilmekaks näiteks on siin riigilõivude hüppeline tõstmine alates 1. jaanuarist 2009.

Küsitav on **TsMS § 326 lg 2 kavandatav muudatus**, mille järgi oleks võimalik menetluskäitumise kätte toimetada postkasti panekuga juba esimese kättetoimetamise katse järgselt. See võib ebaproportsionaalselt piirata menetlusosalise õigust olla oma kohtuasja arutamise juures (PS § 24 lg 2). EKOÜ märgib, et praktikas on TsMS § 326 rakendamist takistanud eelkõige see, et kohtul on keeruline tuvastada, kas postkast kuulub ka tegelikult menetlusosalise elu- või äriruumi juurde (mis on normi kohaldamise keskseks eelduseks). Samuti on probleemiks see, et kirja ei proovita kätte toimetada sellisel ajal, kui isikud võiksid kodus olla (st kiri viiakse ajal, kui inimesed on valdavalt tööl või asju ajamas vms). Lisaks ei jäeta saadetise kohta ei enam ka teadet postkasti, et isik saaks ise sellele järele minna. Kui püüda viimatinimetatud kahte aspekti postiteenuse osutamisel parandada, saaks tõenäoliselt ka oluliselt rohkem postiga saadetud kirju kätte toimetatud ja puuduks vajadus neid korduvalt saata.

Eelnõuga kavandatakse tõsta lihtsustatud menetluste ja maksekäsu kiirmenetluse piirmäära. Pidades silmas eesmärki vähendada kohtute (eriti I astme kohtute) töökoormust, tuleks EKOÜ hinnangul üle vaadata **ka need TsMS-is sätestatud piirmäärad, millega on seotud menetlusosalise edasikaebeõigus**, eelkõige TsMS § 150 lg 8, § 159 lg 2, § 160 lg 6, § 161 lg 4, § 179 lg 3 ja § 178 lg 2. Enamus viidatud

sätetest on püsinud sisuliselt muutumatutena alates TsMS-i jõustumisest 1. jaanuaril 2006 ning vajaksid samuti ajakohastamist. Sellised muudatused aitaksid säästa kohtu aega, mis kulub põhjendatud kirjalike määruste vormistamisele.

EKoÜ avaldab ühtlasi lootust, et riigilõivude tõstmisega kaasnev riigi tulude suurenemine võimaldab riigil lõpuks lahendada ka mitmed senised **kohtute rahastamist puudutavad probleemid**, sh tõsta kohtuametnike (kantseleitöötajad, tõlgid, kordnikud) palku, taastada kohtunike staažitasud ning asuda alates 1. juulist 2013 ametisse nimetatud kohtunike puhul tegema lisamakseid nende teise või kolmandasse pensionisambasse. Nendele lahendamist vajavatele probleemidele on juhtunud korduvalt tähelepanu nii EKoÜ¹ kui ka Riigikohtu esimees².

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Indrek Parrest
Eesti Kohtunike Ühingu esimees

¹ Vt nt EKoÜ poolt 6. märtsil 2019 Riigikogu praegusse koosseisu valitud erakondadele saadetud ettepanekud kohtusüsteemi arendamiseks. Kättesaadav: https://www.ekou.ee/doc/2019-03-06_EKoY-erakonnad-ettepanekud.pdf.

² Vt nt Riigikohtu esimehe kohtute seaduse § 27 lg 3 kohane ettekanne Riigikogule 20. mail 2021. Kättesaadav: https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/%C3%B5iguslalased%20materjalid/avalikud%20esinemised/Ettekanne_Riigikogu_2021.pdf.